

اشعة اللمعات

شیخ نورالدین عبدالرحمن جامی

تحقیق: هادی رستگار مقدم گوهری

تهیه: دفتر تبلیغات اسلامی شعبه خراسان رضوی

www.ketab.ir

جامی، عبدالرحمن بن احمد، ۸۱۷-۸۹۸ ق. شارح.
اشعة للمعات/ نورالدین عبدالرحمن جامی؛ تحقیق هادی رستگارمقدم گوهری؛ تهیه دفتر تبلیغات اسلامی شعبه خراسان رضوی. - قم: مؤسسه بوستان کتاب، ۱۳۸۳.
۲۴۰ ص. - (مؤسسه بوستان کتاب؛ ۱۱۱۶. کتاب‌های دفتر تبلیغات اسلامی شعبه خراسان رضوی؛ ۲۶) (فلسفه و عرفان؛ ۱۰۶. عرفان نظری؛ ۲۰)

ISBN 978-964-09-0912-6

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

کتاب‌نامه به صورت زیرنویس.

نمایه.

چاپ چهارم: ۱۴۰۳.

۱. عراقی، ابراهیم بن بزرگمهر، ۶۱۰-۶۸۸ ق. لمعات - نقد و تفسیر. ۲. عشق (عرفان). ۳. عرفان - متون قدیمی تا قرن ۱۴. ۴. شعر فارسی - قرن ۷ ق. ۵. شعر عرفانی - قرن ۷ ق. ۶. نثر فارسی - قرن ۷ ق. الف. عراقی، ابراهیم بن بزرگمهر، ۶۱۰-۶۸۸ ق. لمعات - شرح. ب. رستگارمقدم گوهری، هادی. محقق. ج. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، شعبه خراسان رضوی. د. مؤسسه بوستان کتاب. ه. عنوان. و. عنوان: لمعات. شرح.

۲۹۷/۸۳

BP ۲۸۶ / ۹ / ع ۴ ل ۸۰۲۳

۱۴۰۳

کتاب‌های دفتر تبلیغات اسلامی شعبه خراسان رضوی / ۲۶

www.ketab.ir

■ موضوع: عرفان نظری؛ ۲۰ (فلسفه و عرفان؛ ۱۰۶)

■ گروه مخاطب: تخصصی

شماره انتشار کتاب (چاپ اول): ۱۱۱۶

سلسل انتشار (چاپ اول و بازچاپ): ۸۵۴۹

پوسته کتب

بوستان کتاب

اشعة اللمعات

- نویسنده: نویسنده: شیخ نورالدین عبدالرحمن جامی • تحقیق: هادی رستگارمقدم گوهری
- تهیه و نشر: تبلیغات اسلامی شعبه خراسان رضوی
- ناشر: مؤسسه بوستان کتاب
- لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب
- نوبت چاپ: چهارم / ۱۴۰۳ • شمارگان: ۲۰۰۰ • بهار: وبسایت رسمی مؤسسه بوستان کتاب

تمامی حقوق نشر مکتوب و الکترونیک اثر متعلق به مؤسسه بوستان کتاب است

printed in the Islamic Republic of Iran

❖ دفتر مرکزی: قم، خیابان معلم، معلم ۱۴، پلاک ۱۷، کدپستی: ۳۷۱۵۶۱۶۶۵۹، تلفن: ۰۲۵۳۱۱۵۲۶۳۲

تلفن های بخش: ۰۲۵۳۱۱۵۲۷۴۰ و ۰۲۵۳۱۱۵۲۷۴۱

❖ فروشگاه مرکزی: قم، چهارراه شهدا، تلفن ۰۲۵۳۱۱۵۱۲۵۰ و ۰۲۵۳۱۱۵۱۱۸۷

❖ فروشگاه تهران: خیابان انقلاب، بین وصال و فلسطین، پلاک ۹۵۱، تلفن: ۰۲۱۶۶۹۶۹۸۷۷۸

❖ فروشگاه اصفهان: خیابان حافظ، چهار راه کرمانی، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه اصفهان، تلفن: ۰۳۱۳۲۲۲۰۳۷۰

❖ فروشگاه مشهد: چهارراه خسروی، مجتمع یاس، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه خراسان رضوی، تلفن: ۰۵۱۳۲۲۳۳۶۷۲

❖ فروشگاه رنگین کمان (کودک و نوجوان): قم، چهارراه شهدا، تلفن: ۰۲۵۳۱۱۵۲۷۷۳

پست الکترونیک مؤسسه: E-mail: info@bustaneketab.ir

پایگاه اینترنتی فروش کتاب: www.bustaneketab.ir

با قدرانی از همکارانی که در تولید این اثر نقش داشته اند:

- اعضای شورای بررسی آثار • دبیر شورای کتاب و سرویراستار: ابوالفضل طریقه‌دار • ویراستار: محمدرضا موحدی • کنترل ویرایش: محمد تقویان و بوذر دلمی معزی
- اصلاحات حروفنگاری: رضا گریوانی و محمود هدایی • صفحه‌آرایی: احمد اخلی و احمد مؤتمنی
- نمونه‌خوانی: ابوالحسن مسیب‌نژاد، مهدی سهرابی، محمدحسین مظفری، ابراهیم غلامین، سیدعلی قائمی و جلیل حبیبی
- کنترل فنی صفحه‌آرایی: سید رضا محمدی • طراح جلد: مستعد نجابتی • اداره آماده‌سازی: حمیدرضا تیموری
- اداره چاپخانه: محمد فرامرزی و سایر همکاران لیتوگرافی، چاپ و صحافی • مدیر تولید: عبدالهادی اشرفی
- رئیس مؤسسه
محمدباقر انصاری

فهرست مطالب

۱۱	مقدمه حضرت آیه الله العظمی سید عزالدین موسوی حسینی زنجانی
۱۹	مقدمه مصحح
۲۱	اشعة اللمعات
۲۳	تقریظ استاد سید جلال الدین آشتیانی دامت افاضاته
۲۵	مقدمه شارح
۲۹	تمهید
۲۹	شرح اصطلاح ممکن، واجب و وجود
۳۰	وجود به معنای کون و حصول و حقیقت وجود
	معنای حقیقت وجود، حقیقت محمدیه، احدیت وحدت و برزخیت اولی، تعین ثانی، حقیقت
۳۳	قلم اعلی حقیقت لوح محفوظ
۳۶	حقایق ممکنات
۳۶	حروف عالیات
۳۷	وجود ممکنات ظهور وجود حق تعالی است در حقایق ماهیت ایشان
۳۷	معیت وجود حق تعالی به ماهیت

لمعة چهاردهم: در بیان تمایز قوس و جوب و امکان از یکدیگر و تحقیق مقام قاب قوسین و بیان سرّ و باطن آن که مقام او آدنی است و تمیز میان ایشان ۱۵۱

لمعة پانزدهم: در بیان فعل محبّ چگونگی اضافت هر چیزی به او و تحقیق سماعت و شقاوت ۱۵۷

لمعة شانزدهم: در اشارات به مثالی که به آن روشن گردد که چگونه کثرت اشکال مختلفه، در وحدت واحد حقیقی اثر نکند و در عین کثرت، واحد به همان وحدت حقیقی خود باشد ۱۶۳

لمعة هفدهم: در بیان تنوع تجلیات معشوق و ترقی عاشق در استعدادات به حسب آن تجلیات و در تحقیق سخنانی که این طایفه در معنی استعداد گفته‌اند و اشارت به بی‌نهایتی راه در سیر فی الله ۱۶۷

تمهید ۱۶۸

لمعة هجدهم: در بیان سبب حرکت عاشق و طلب او و تحقق آن حرکت و ترقی او ابد الابدین ۱۷۹

لمعة نوزدهم: در بیان فراخی حوصله عاشق و کمال سعت و تمامی قابلیت او و تحقیق معنی قلب و بیان وحدت حقیقی ۱۸۳

لمعة بیستم: در بیان تقسیم صفات به وجودی و عدمی و اضافت صفات وجودی به معشوق و صفات عدمی به عاشق و تحقیق معنی فقر و بیان مراتبش و بیان "الفقر سواد الوجه فی الدارین" و ترجیح فقر بر غنا ۱۸۷

لمعة بیست و یکم: در بیان آن که عاشق می‌باید که از غرض پاک شود و طلب و ارادات خود را از میان بردارد و به مراد معشوق نگیرد اما میان مرضی و نامرضی فرق کند ۱۹۳

لمعة بیست و دوم: در بیان سرّ تکلیف عاشق سالک به اشتغال وی به صور افعال و اعمال، از مجاهدات صوری و معنوی و احتجاب وی به آنها، از شهود عین جمع که بعدی که مراد محبوب

است عبارت از آن است و در تحقیق معنی قُرب در عین بُعد که مترتب بر آن تکلیف است ۱۹۷	
لمعه بیست و سوم: در بیان کمال تجرید و تفرید عاشق و انقطاع او از همه حتی که از معشوق نیز و تحقیق وحدت ذاتی عشق..... ۲۰۱	
لمعه بیست و چهارم: در بیان آن که صفات وجودی که عاشق راست، در حقیقت آن صفات معشوق است و پیش عاشق امانت است و تحقیق آن که تبادل میان ایشان در صفات واقع است ۲۰۳	
لمعه بیست و پنجم: در بیان تفرقه میان علم الیقین و عین الیقین و حق الیقین و بیان مراتب عشق در اطوار..... ۲۰۵	
لمعه بیست و ششم: در بیان کیفیت مراقبه محبّ مر محبوب را و بیان احتیاج هر یک به آن دیگری از حیثیت محبّیت و محبویّت..... ۲۰۹	
لمعه بیست و هفتم: در بیان مبدأ شهود عاشق و تحقیق آن که شاهد چگونه مشهود می شود..... ۲۱۳	
لمعه بیست و هشتم: در بیان تبدیل صفات عاشق و بقای بعد الفناء و وصول او به مقام فرق بعد الجمع و موطن تکمیل و ارشاد..... ۲۱۷	
فهرست ها..... ۲۲۳	
آیات..... ۲۲۵	
احادیث..... ۲۲۶	
اشخاص..... ۲۲۷	
کتاب ها..... ۲۲۸	
اشعار..... ۲۲۹	
اصطلاحات..... ۲۳۵	

مقدمه حضرت آیه الله العظمی سید عزالدین موسوی حسینی زنجانی

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّيِّبِينَ، لَا سَيِّمًا الْعَلَمُ الْمَنْصُوبِ وَ الْعَلَمُ الْمَنْصُوبِ وَ الْغُوثِ وَ الرَّحْمَةِ الْوَاسِعَةِ وَ عِدَاً غَيْرَ مَكْذُوبٍ؛ وَ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى أَعْدَائِهِمْ أَجْمَعِينَ.

گمان می‌کنم کسی که در مضامین بعضی از آیات شریفه و خطبه‌های نهج البلاغه و برخی از ادعیه معصومین علیهم‌السلام، نیکو بیندیشد، چاره‌ای نداشته باشد جز اذعان و تسلیم به جمله و افرة آنچه در مباحث حکمت متعالیه و عرفان اسلامی است. به طور مثال، در دعای وارد بعد از نماز مولای متقیان علیه‌السلام آمده است: «یا کائِنُ یا کِیْنونُ» خطاب به حضرت احدیت «یا کائِن» و بالاتر از آن «یا کِیْنون»؛ عطف «کینون» به «کائِن»، شاید برای آن است که ذات او - تعالی مجده و جلّ ثناءه - غیر از کینونت و صرف هستی، نیست و اگر «کائِن» خطاب می‌شود، نفس کینونت است نه «شیء» له الکینونة^۱؛ هر چند تحقیق آن است که معنای مشتق بسیط بوده نه مرکب^۲، وفاقاً للمحقق الشریف.

در اعمال روز جمعه، شیخ الطائفه محمد بن حسن الطوسی رحمته‌الله، دعایی را نقل می‌فرماید:

۱. یعنی ذات حق غیر از صرف الوجود نیست و او - جلّ عزّه - کینونت صرف است؛ بدین معنا که، در او دو ماهیت تصور نمی‌شود که کینونت و وجود بر آن عارض شود. ر.ک: مقام الأمانی فی شرح اسماء الحسنی، کفعمی، قم، ص ۹۴؛ و در مصباح المتهجد، ص ۲۹۳، «یا کینون یا مکون» آمده است.
۲. در اصول فقه در مبحث «مشتق» به تحقیق رسیده که مفهوم آن بسیط است.

عدل الهی است. بر اساس این شبهه، آنان عذاب و انتقام الهی را انکار کردند و آن را دلیل عقلی و برهانی قرار دادند و مسلکی را در دین اسلام پایه‌ریزی کردند؛ در حالی که آیات و اخبار وارده متواتر بسیاری در دین مبین اسلام وجود دارد که در تهدیدات و توعدیات عذاب آخرتی است؛ زیرا نظام اجتماع معاش مردم و تمدن بشری متوقف بر امنیت اجتماعی آن‌هاست و با عدم آن، هرج و مرج و اختلال نظام معاش مردم در دنیا لازم می‌آید، مانند حدود و تعزیرات شرعی که خداوند متعال برای اصلاح و حراست از زندگی فانی دنیایی مقرر داشته است»^۱.

۴. محیی الدین در فصوص الحکم می‌نویسد: «و ما نصّ بخلافته منه علی أحد» الی آخر؛ «[رسول خدا ﷺ] بر خلیفه‌ای به خلافتش تصریح نفرموده و او را معین نکرده است؛ زیرا می‌دانست که در امتش کسی هست که خلافت را از ناحیه پروردگارش به دست می‌گیرد، بنابراین همان خلیفه الله است».

امام خمینی رحمته الله علیه در این فقره از قول ابی‌عربی، خلافت را به خلافت معنوی و خلافت ظاهری تقسیم کرده و در مورد خلافت ظاهری می‌فرماید: «خلافت ظاهری از منصب الهی است که آثار چنین خلافت و منصبی، اولویت داشتن بر انفس و اموال مردم می‌باشد، هم‌چنین خلافت ظاهری و منصب الهی، امر پنهانی و پوشیده‌ای است بر مردم و لازم است که حتماً بر آن تصریح شود و تعیین گردد» سپس قسم یاد می‌کند که «نصّ بر خلافت از همه پیامبران نسبت به وصی خود و به خصوص در شریعت جهانی و ابدی اسلام از بزرگ‌ترین و مهم‌ترین واجبات بر رسول خدا ﷺ می‌باشد، ضایع کردن این کار مهم موجب تشتت و از هم گسیختگی امر امت می‌شد و اساس نبوت مختل می‌گشت و آثار شریعت اسلام را محو و نابود کردن از زشت‌ترین اموری است که هیچ کس از مردم عادی به آن راضی نیست، چه رسد به رسول اکرم و نبی مکرم اسلام ﷺ، پناه می‌بریم به خدا از شر نفسمان»^۲.

این اندکی از بسیار انحرافات است که اگر بزرگان مرتکب شوند، انحرافاتشان بسیار

۱. ملاحظه فرمایید: تفسیر الکبیر، ج ۱، ص ۶۹-۷۱.

۲. امام خمینی: تعلیقه بر فصوص الحکم، ص ۱۹۶-۱۹۷.

بزرگ و غیر قابل اغماض می باشد. پس بر سالک حقیقی طریق عرفان، لازم است از ائمه معصومین علیهم السلام که طهارت ذاتی و ظاهری دارند و نیز از هر عیب و نقصی تضمین شده اند، تبعیت کند و این فرمان الهی است که در آیه شریفه می فرماید: «إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَأَتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ»^۱ «حق تعالی به رسولش فرمان می دهد که چنین بگو: «اگر شما به راستی، عشق سلوک به حق دارید، پس باید از من تبعیت کنید که در این صورت خداوند تعالی شما را دوست خواهد داشت». برای وصول به این منظور باید سراغ کسانی رفت که حقیقتاً ره پیموده اند، نه به دنبال مدعیان دروغینی که عمر به بیهودگی گذرانده و اصطلاحاتی چند آموخته و از این راه سالکان را فایده ای نیاموخته اند و تنها راه نجات، متشرع بودن به شریعت حقه حقیقیه و تبعیت از ذوات مقدسه و انوار تابناک ائمه معصومین - صلوات الله علیهم اجمعین - می باشد.

مشهد مقدس

سید محمد عزالدین الحسینی الموسوی

سپتامبر جمادی الثانی ۱۴۲۲